

Szakmai beszámoló

„Generációs-híd program – Jeles napok” tevékenység

Előzmények

Projekt adatai:

Kedvezményezett	Alsómocsolád Község Önkormányzata
Projekt címe	Mintaprogram a minőségi időskorért
Projekt azonosítója	HU11-0005-A1-2013
Projekt kezdő időpontja	2016.05.02.
Projekt tervezett befejezése	2017.04.30.
Konzorciumi partner	Őszi Fény Alapítvány

Az Alapítvány Alsómocsoládért szervezet és az Őszi Fény Alapítvány 2016. június 02-án Vállalkozási szerződést kötött a „Generációs-híd program – Jeles napok” tevékenység keretében ellátandó feladatokra. A Vállalkozó részéről a kapcsolattartásra kijelölt személy: **Dávidné Varga Rózsa kuratóriumi elnök.**

Teljesítési időszak: 2016. november 1. – 2016. november 30.

Márton nap

Helyszín: Őszi Fény Idősek Otthona
7345 Alsómocsolád, Rákóczi u. 74.

Időpont: 2016. november 09.

Elvégzett tevékenység:

Márton nap (november 11.) a néphagyomány szerint az éves gazdasági munkák lezárásának ideje is, egyben a téli pihenés időszaka a természet számára. Ekkor vágták le abban az évben először a hizott libákat és az újbort is ekkor kóstolták meg először.

A programot egy mesével indítottuk, mely bemutatta Márton szentté válását és püspökké avatását: a legenda szerint a 4. században Szombathely környékén született és a római császár katonájaként szolgáló Márton egy különösen hideg téli estén francia honban lovagolva megosztotta meleg köpenyét egy nélkülöző koldussal. Aznap éjszaka álmában megjelent Jézus a koldus alakjában. Innentől kezdve nem a hadsereget, hanem Istent szolgálta. Jóságáról még életében legendák keringtek, püspökké is szentelték. A (leghíresebb) monda szerint Mártont szerénysége méltatlannak tartotta e címre, ezért elbújt egy libaólban. A libák azonban hangos gágogásukkal elárulták, így megtalálták és Tour püspökévé szentelték.

Ezt követően megismerkedtünk az ünnephez kötődő néphagyományokkal, jóslással és sok egyéb érdekes dologgal.

A Márton nap a 40 napos karácsonyi böjtöt megelőző utolsó nap, amikor a jóízű és gazdag falatozás, vigasság megengedett, ráadásul ilyenkor fizették ki az éves bérleteket, járandóságokat, gyakran természetben, például liba formájában. Az újbort megkóstolása, finom ételek fogyasztása már önmagában jó hangulatot teremt. Ehhez járulnak hozzá az országszerte megrendezésre kerülő Márton napi vigasságok és mulatságok. A német nyelvterületekről ismert lámpás/fáklyás felvonulás, Martinsumzug, szintén Szent Márton emlékét hivatott őrizni, és a jó cselekedeteket jelképező fényt kívánja eljuttatni mindenkihez.

Az ilyen felvonulások egyre elterjedtebb hazánkban is, leginkább gyerekek, kisgyerekes családok vesznek benne részt. Sötétedés kezdetekor maguk készített lámpásokkal (benne mécses vagy kis égő) járják az utcákat és közben Márton napi dalokat énekelnek. Ahol mód van rá, a vonulókat a lován ülő Szent Márton (piros köntösben, római katonának öltözve) vezeti a megemlékezés központi helyszínére. A gyerekek gyakran kis műsort adnak elő, jellemzően eljátszák Szent Márton és a koldus találkozóját. A műsor befejezéseként Márton napi tüzet gyújtanak, liba alakú sütemény, weckmann (amely egy édes tésztából készülő, ember alakú figura) és meleg italok fogyasztásával zárul a felvonulás. Ilyen felvonulásokat jellemzően német nemzetiségű települések, iskolák, óvodák és egyházközösségek szerveznek hazánkban.

Márton napja, mint időjósítás napja

A tapasztalat szerint Szent Márton napja körül legtöbbször elromlott az idő és leesett az első hó. Ha hó esett, akkor azt mondták, hogy Szent Márton püspök fehér lovon jött. Ha Márton napja fehér lovon köszöntött be, hosszú telet jósoltak, ha barna lovon jött, vagyis nem esett a hó, úgy tartották, karácsonyig nem is lesz. Ha kevés hó esett: Márton csak megrázta a szakállát. "Ha jókedvű Márton, kemény tél lesz, borús Márton, borongós tél" - mondja a rigmus. Úgy tartották, hogy a Márton napra levágott lúd mellcsontja megmutatja, hogy milyen idő várható; ha barna volt: esős, ha fehér: havas telet vártak. A galgamácsaiak szerint a Márton-napi jeges eső korai tavaszt jelent. Göcseji hagyomány, hogy Márton hetében sem mosni, sem szárogatni nem szabad, mert különben marhavész lesz. A népi megfigyelések szerint "ha Márton napján lúd a jégen áll, karácsonykor sárban botorkál". A néphit szerint a Márton-napi eső nem jelent jót, mert utána rendszerint fagy, majd szárazság következik.

Mit nevezünk Szent Márton vesszejének?

A pásztorok ezen napon egy csomó vesszőt adtak ajándékba azoknak a gazdáknak, akiknek a barmai kijárnak a legelőre, a csordába. Ez a nyaláb vessző volt a Szent Márton vesszeje. Nagymagyaron a Márton-köszöntőt versbe mondták el. A pásztorokra, gazdára, az egész háznépre s a háziállatokra is Isten áldását kérték. E köszöntő jutalmaképpen a gazda megfizette a "bélesadót", vagy másképpen nevezve a "rétespénzt".

Ilyenkor minden gazdánál nagy lakomát csaptak, vendégséget rendeztek az ünnep tiszteletére. A Répcevidéken a pásztorok Márton estéjén végigjárták a falut, és a házakhoz így köszöntöttek be:

"Elhoztam Szent Márton püspök vesszejét.

A szokást nem mi kezdtük, és nem mi végezzük.

Állataiknak annyi szaporulata legyen,

Ahány ága-boga van a vesszőnek."

Márton vesszeje rendszerint többágú volt. Bacsfán a gazda ezzel veregette meg a disznókat, hogy egészségesek, edzettek, jó ízűek legyenek. A hit szerint, ahány ága volt a vesszőnek, annyit malacozott a kocadisznó. A bőszi gazdák Márton vesszejét a disznóól tetejére szúrták, mert ez megvédte az állatokat a dögvésztől. Tavasszal pedig ezzel a vesszővel hajtották ki a barmokat a legelőre, így ezeket nem érthette veszedelem, nem hullottak el. Sepsén megverik egy hosszú póznával a diófa ágait, hogy jövőre többet teremjen.

Márton napi ételek és menü

A népszokás szerint ezen a napon libát kell enni, ugyanis *“aki Márton napon libát nem eszik, egész éven át éheznek.”* A tipikus Márton napi ételek tehát a libafogások, így például libaleves, libasült párolt káposztával és zsemle- vagy burgonyagombóccal. Ma már elterjedt, hogy az éttermek november hónapban külön Márton napi étlappal várják a libafinomságok kedvelőit. Ha nem étteremben, hanem otthon kívánunk Márton napi hangulatba kerülni, nem valószínű, hogy egy egész libát meg fogunk sütni. Lehetséges alternatíva, ha a libát a kisebb testű kacával helyettesítjük, vagy a libának csak bizonyos részeit készítjük el, természetesen a megfelelő köretekkel. Köret lehet például gombóc, burgonya, párolt káposzta, káposztasaláta, káposztás rétes, zsemletöltelék, sült alma, töltött zöldségek, saláták. Ha mégis egész szárnyast készítünk, használjuk fel az esetleges maradékot változatosan, például salátához, rizottóhoz. Egyszerű vacsorazáró csemege lehet az őszi hangulatot idéző sült alma vagy sült gesztenye, birsalmasajt, de készíthetünk házi süteményt is.

Az Őszi Fény Idősek Otthonának lakói részt vehettek egy fantasztikus előadáson, amin a Márton nap és a hozzá tartozó néphagyományok kerültek bemutatásra. A program második felében libalakoma és desszertnek lúdláb került az asztalra. A program résztvevői elégedetten, jól lakottan és boldogan tértek vissza a lakrészeikbe.

Alsómocsolád, 2016. november 30.

Dávidné Varga Rózsa

elnök

Beszámolót elfogadta és ellenjegyezte:

